

en saadan Fortegnelse over alle Indskrifter i Kirken: paa Gravstene, Epitafier, Kirkestole, Kirkekar, Altertavler o. s. v.

Endvidere savner jeg i Lovforslaget en Bestemmelse til Beskyttelse af Kirkernes Ligsten. Det er jo ganske vist saadan, at i de senere Aar er en Mængde af de Ligsten, som tidligere har ligget i Kirkegulvet, og hvor derfor baade Billeder og Indskrifter i Tidens Løb er blevet slidt af de kirkesøgendes Fodtrin, taget op og støttede op ad Kirkevæggen enten indvendigt eller udvendigt; men der ligger vitterligt endnu en stor Mængde Ligsten rundt omkring i Kirkegulvene paa saadanne Steder, hvor de er udsatte for stadigt Slid, og der er derfor en nærliggende Sandsynlighed for, at baade Billeder og Indskrifter en Gang i Fremtiden vil blive utydelige og ulæselige, saaledes at ogsaa de historiske Kilder, som saadanne Ligsten mange Gange kan være, derved bliver ødelagte. Jeg har her peget paa to Ting, som det forekommer mig mangler i dette Lovforslag: Omsorgen for Kirkernes Indskrifter og Omsorgen for Kirkernes Ligstene, og jeg tror, det vilde være let ved et Par enkelte Tilføjelser til Lovforslaget for Fremtiden at sikre mod den Skade, der kan ske i saa Henseende.

Ligeledes forekommer det mig, der kunde være nogen Anledning til, at man ved dette Lovforslag drog Omsorg for, at de Gravminder, der findes paa Kirkegaardene, ogsaa sikres mod Undergang og Ødelæggelse, selv om der ikke længere er nogen tilbage, hvem det paahviler at vedligeholde de enkelte Gravsteder og deres Mindesmærker. Man kunde vel ogsaa indsætte en Bestemmelse, som indskærpede Kirkesynets Forpligtelse til at sørge for, at Gravminder paa Kirkegaardene, som af en eller anden Grund har nogen Interesse, en Skønhedsværdi eller en historisk Værdi, blev sikret mod Ødelæggelse, ogsaa naar de findes paa Gravsteder, som ingen privat Mand længere har Forpligtelse til at vedligeholde. Jeg mindes, at jeg paa Gundslev Kirkegaard i Nørrefalster midt imellem de falsterske Bønders Grave fandt en Gravsten over Historikeren N. D. Riegels, der døde for over Hundrede Aar siden. Jeg ved ikke, hvordan han er kommet til at ligge dernede, men hans Gravsten staar nu der ganske øde og forladt, og det er sikkert kun af Barmhjertighed, om jeg saa maa sige, at den har faaet Lov til at blive staaende, der er sikkert ikke noget Tilsyn ved Kirken, der har nogen Forpligtelse til at vedligeholde denne Gravsten, hvis den skulde styrte om eller

smulre hen. Ligeledes vilde det være en simpel Pietetshandling, om der gennem en Lov som den, der her er Tale om, blev draget Omsorg for, at alle Gravminder over tidligere Præster i et Sogn blev bevarede og paa denne Maade sikredes ved Tilsynets Foranstaltning, ogsaa naar de Slægter, hvem det har paahvilet at vedligeholde saadanne Grave, er døde eller har glemt dem. Nu ved jeg ganske vist, at det vanskeligt lader sig gøre at vedligeholde selve Gravene i al Evighed, men det er heller ikke strengt nødvendigt. Man kunde meget godt tænke sig, at Gravstenene, Korsene, Gravminderne blev vedligeholdte, uden at det skete med selve Gravene, og jeg skal henlede Opmærksomheden paa et meget smukt Eksempel, jeg har set i alt Fald et Sted her i Danmark, paa en gammel Kirkegaard i Nakskov, hvor den nuværende Kirkeværges har haft særlig Sans for den Ting. Kirkegaarden er nu, saa vidt jeg har set, nedlagt, den benyttes ikke til nye Grave, og alle de Grave, der findes paa den, vil i Tidens Løb blive udslttede, den ene efter den anden, med mange af dem er det allerede sket. Men Kirkeværgen ved denne Kirkegaard har nu sørget for, at alle de Gravminder, som af en eller anden Grund har nogen Interesse, en Skønhedsværdi eller en historisk Værdi, indeholder et Navn, der har været kendt, maaske elsket i Nakskovs Historie fra gammel Tid, bliver samlede i en Gravlund midt paa Kirkegaarden. Under nogle skyggefulde Træer har han dannet en Stensætning, der bestaar dels af Natursten, dels af gamle Gravsten. Det er et overmaade smukt og stemningsfuldt Syn at se denne Gravlund, hvor en Mængde Gravminder, der er glemte af Slægterne, saaledes bevares ved Kirkeværgens Foranstaltning.

Ligeledes kunde jeg tænke mig en Bestemmelse angaaende Kirkegaardene i Lighed med den, der findes angaaende nye Kirkebygninger. I Lovforslagets Bestemmelser om, hvad der kan kræves af nye Kirkebygninger, staar der i § 3: „Hvor ikke ganske særlige Hindringer stiller sig i Vejen derfor, bør Koret være i Kirkens Østende, Taarnet i dens Vestende.“ Det er en overmaade smuk Bestemmelse, der her er kommet med, og man maa ønske, den maa blive efterkommet de allerfleste Steder. Der ligger jo en gammel, dyb og smuk Symbolik i dette at have Koret i Kirkens Østende, og saa kommer Taarnet jo som Regel i Kirkens Vestende. Paa samme Maade er der en overmaade smuk og dyb Symbolik i den gamle Anordning,